

Andrzej Żebrowski

Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

**Człowiek zagrożeniem dla bezpieczeństwa państwa
(Wybrane aspekty)****Wprowadzenie**

Bezpieczeństwo państwa ma ścisły związek z działalnością człowieka. To jednostka i jej usytuowanie w strukturach sektora państwowego i prywatnego ma wpływ na proces budowania bezpieczeństwa swojego środowiska. W systemie bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego człowiek zawsze jest najsłabszym ogniwem. Jego cechy charakterologiczne, poglądy polityczne, religia, wykształcenie, wiedza, postrzeganie otaczającej rzeczywistości, jej interpretacja, a niekiedy i patologiczne urojenia stanowią zagrożenie dla niego, jak i jego otoczenia. W materiale przedstawione zostały wybrane zagrożenia, które są szczególnie niebezpieczne dla jednostki, narodu, a których źródłem jest człowiek.

Istota problemu

Człowiekowi zawsze towarzyszą zróżnicowane zagrożenia, których charakter, skala i dynamika zmieniają się wraz z rozwojem cywilizacyjnym i towarzyszącymi procesami m.in. w świadomości, nauce i technice. Niejednokrotnie to człowiek sam jest źródłem zagrożeń dla siebie samego, jak i dla innych.

Należy podkreślić, że w każdym systemie bezpieczeństwa najsłabszym ogniwem jest zawsze człowiek. Działania związane z lekceważeniem swoich obowiązków, pomyłką, a przede wszystkim celowym naruszaniem obowiązujących postanowień prawa krajowego (międzynarodowego), stanowią zagrożenia zarówno dla jednostki, narodu, jak i państwa. Na uwadze należy także mieć uwarunkowania społeczne. „Prawie każde zagrożenie rodzi skutki wtórne, które są równie niebezpieczne co pierwotne i mogą być przesłanką do kolejnych nieprzewidywalnych zdarzeń o skali porównywalnej ze zdarzeniem pierwotnym. Liczba zagrożeń jest bardzo duża. Część z nich może bezpośrednio dotyczyć określonej populacji, część określonego obszaru, ale każde jest związane z czyjąś tragedią, nieszczęściem, utratą życia, zdrowia czy dobytku”¹. Niekiedy dochodzi do utraty suwerenności, a nawet niepodległości przez państwo.

---

¹ R. Grocki, *Vademecum zagrożeń*, Warszawa 2003, s. 9.

Na szczególną uwagę zasługują jednak zagrożenia celowe, których skutki (straty) są niekiedy trudne do oszacowania. Ich znaczącym wyróżnikiem jest niejawna aktywność, ukrywana przed otoczeniem. Motywy takiego postępowania mogą mieć podstawy materialne, polityczne, być zemstą w stosunku do państwa (pracodawcy).

* * *

Człowiek funkcjonuje w otoczeniu wewnętrznym i zewnętrznym państwa. Jego usytuowanie to sektor państwowy i prywatny, które m.in. realizują zadania w sferze bezpieczeństwa i obronności państwa.

Państwa będące podmiotami stosunków międzynarodowych to kooperacja pozytywna i negatywna. Najczęściej jednak stykamy się z kooperacją negatywną, która skutkuje m.in. naruszeniem wewnętrznego porządku, integralności terytorialnej, suwerenności, bezpieczeństwa własnego państwa (siły odśrodkowe) lub też innych podmiotów międzynarodowych. Szczególnie niebezpieczne są te działania, które sprowadzają się do bezwzględnej realizacji własnych celów kosztem interesów własnych obywateli lub innych podmiotów międzynarodowych, a nawet z użyciem przemocy. Zachowanie takie tworzą potencjalne zagrożenia dla stabilności wewnętrznej i bezpieczeństwa innych podmiotów międzynarodowych, m.in. ze względu na możliwość zastosowania przemocy militarnej – rozumianej jako osiągnięcie własnych interesów przy użyciu sił zbrojnych (militarnych) lub zorganizowanych i uzbrojonych grup (oddziałów)².

* * *

To człowiek funkcjonujący w przestrzeniach: politycznej, ideologicznej, społecznej, gospodarczej, kulturowej, naukowej, wojskowej, walki z przestępczością zorganizowaną, terroryzmem międzynarodowym itp., posiada możliwość ich kształtowania, szczególnie tych, które bezpośrednio przekładają się na bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrzne państwa.

Bezpieczeństwo państwa może być zagrożone, jeżeli występują systemowe sprzeczności pod względem:

- 1) uznawanych wartości, np.: celów, potrzeb, interesów, aspiracji, dążeń,
- 2) determinant stabilności wewnętrznej i interpretacji suwerenności państwa,
- 3) oceny zachowań i intencji podejmowanych działań,
- 4) postrzegania i oceniania rzeczywistości, traktowane jako zjawiska konfliktotwórcze proste lub złożone, (kombinacja prostych), powstające na zidentyfikowanym podłożu³.

Brak dobrej woli ze strony: przywódców państw, międzynarodowych organizacji polityczno-wojskowych i organizacji finansowo – gospodarczych. liderów partii politycznych, partii politycznych, dowódców wojskowych, związków zawodowych, grup zawodowych itp., do podjęcia negocjacji i warunków porozumienia najczęściej skutkuje eskalacją niezadowolenia, żądań, wzajemnych oskarżeń, co prowadzi do powstania sytuacji kryzysowej, będącej zagrożeniem dla bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego państwa.

² S. Dworecki, *Od konfliktu do wojny*, Warszawa 1996, s. 18.

³ Ibidem, s. 19.

Mając na uwadze zmieniający się charakter bezpieczeństwa, oznacza, że państwo powinno podejmować wszelkie działania, aby w konkretnej sytuacji politycznej, społecznej, czy wojskowej stwarzać takie warunki, które pozwolą na jego utrzymanie. Tym samym należy poszukiwać racjonalnych rozwiązań ukierunkowanych na zapobieganie zagrożeniom, a także przeciwdziałać symptomom ich wystąpienia.

W rozwoju stosunków wewnętrznych i środowisku bezpieczeństwa międzynarodowego zawsze należy upatrywać zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa. Tym źródłem może być także kosmos, o eksplorację którego trwa rywalizacja największych graczy stosunków międzynarodowych (np. Stany Zjednoczone, Rosja, Chiny). Na uwadze należy mieć także zagrożenia ze strony obcych cywilizacji, co jest brane przez uwagę, przez niektórych specjalistów.

Poziom organizacyjny, wewnętrzna spójność i stabilizacja oraz charakter prowadzonej polityki wewnętrznej i zagranicznej ma znaczący wpływ na wzajemne relacje instytucjonalne. W to wszystko wpisuje się człowiek ze swoimi aspiracjami, zajmowaną pozycją polityczną i/lub gospodarczą, wykształceniem, wiedzą, umiejętnościami, poglądami politycznymi, możliwościami oddziaływania na środowisko wewnętrzne i międzynarodowe, cechami charakteru (w tym niekiedy i patologicznymi) itp.

Zachodzącym procesom w otoczeniu wewnętrznym i zewnętrznym państwa bardzo często towarzyszą sprzeczne dążenia i aspiracje, brak woli zrozumienia i porozumienia stron a nawet wzajemna niechęć, dążenie do izolacji, wywieranie nacisku poprzez zastosowanie przemocy pozamilitarnej (najczęściej finansowo-gospodarczej), a w skrajnych przypadkach na użyciu przemocy militarnej włącznie.

Według Aktu Końcowego KBWE naruszeniem jednej z niżej wymienionych jedną z następujących zasad, stanowią zagrożenia dla bezpieczeństwa zewnętrznego państwa:

- 1) suwerennej równości, poszanowania praw nieodłącznych od suwerenności,
- 2) powstrzymania się od groźby użycia siły lub samego jej użycia,
- 3) nienaruszalności granic,
- 4) integralności państwa,
- 5) pokojowego załatwienia sporów,
- 6) nieingerencji w sprawy wewnętrzne,
- 7) poszanowania praw człowieka i podstawowych rodzajów wolności, łącznie z wolnością myśli, sumienia, wyznania lub przekonań,
- 8) równouprawnienia i prawa narodów do samostanowienia,
- 9) partnerskiej współpracy między państwami,
- 10) wypełniania w dobrej wierze zobowiązań wynikających z prawa międzynarodowego.

Inicjatorem działań mających na celu naruszenie jednej ze wskazanych zasad mogą być przywódcy państw, organizacje międzynarodowe o charakterze polityczno-wojskowym (np. Sojusz Północnoatlantycki), organizacje międzynarodowe o charakterze finansowym np. Międzynarodowy Fundusz Walutowy, Bank Światowy), w ramach której wspierane są partykularne interesy państwa (państw) dominujących. Decyzje te podejmowane są kolektywnie, co pozwala na

wyłonienie koalicji. Nie zawsze są one uznawane przez innych członków społeczności międzynarodowej.

Na uwagę zasługują te uwarunkowania, które skutkować mogą następującymi zagrożeniami dla bezpieczeństwa państw, a nawet regionów:

- 1) zaszczości historyczne i negowanie ustaleń traktatowych,
- 2) istniejącą (i rozwijającą się) anarchizacją życia społeczno-politycznego w wielu państwach, praktycznie na każdym kontynencie. Jest ono szczególnie niebezpieczne w państwach posiadających broń jądrową, co w skrajnych przypadkach może doprowadzić do niekontrolowanego wybuchu konfliktu z użyciem tego rodzaju broni,
- 3) niestabilna sytuacja wewnętrzna państw ze wskazaniem na sytuację społeczno-polityczną i gospodarczą,
- 4) dążenia wielkomocarstwowe Rosji, Niemiec, Japonii, Chin, Indii, Izraela (w tym państw dysponujących bronią masowej zagłady),
- 5) brak międzynarodowej kontroli nad proliferacją broni jądrowej, komponentami do jej produkcji (w tym materiałami radioaktywnymi), środkami do jej przenoszenia, transferem specjalistów,
- 6) postępująca militaryzacja niektórych państw (regionów), w tym dążenie do wejścia w posiadanie broni jądrowej,
- 7) prowadzenie intensywnych badań nad nowymi rodzajami środków walki, do których zalicza się broń: elektromagnetyczną, ultradźwiękową, mikrofalową, radiologiczną, laserową, wiązkową cząstek elementarnych, plazmową, próżniową, biologiczną, itp.,
- 8) nasilające się zjawiska nacjonalizmu, szowinizmu, fundamentalizmu religijnego,
- 9) rozwój terroryzmu międzynarodowego o zróżnicowanym podłożu.

Jest to wynik celowego działania takich podmiotów, jak: jednostki, grupy, narody, państwa, które pod ideologicznym i politycznym przywództwem realizują cele jednostek (polityków), narodów (w tym mniejszości narodowych), grup etnicznych, wyznaniowych. Przy braku racjonalnych zachowań grup społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem elit politycznych, wobec istniejących realnych zagrożeń bezpieczeństwa państwa takie zachowania mogą skutkować wybuchem konfliktu zbrojnego.

Zagrożenia społeczne

Na podkreślenie zasługują procesy w sferze społecznej w skali globalnej, gdzie nasiliły się narodowe tendencje separatystyczne. „Powstało wiele państw nowych, z których wiele stanowi zagrożenie dla pokoju w swoich regionach, gdyż nadal żyje w nich konglomerat grup etnicznych i mniejszości narodowych różniących się kulturą, językiem, religią i stanem posiadania. Najbardziej jaskrawe różnice występują w Federacji Rosyjskiej, wszystkich republikach byłego Związku Radzieckiego, w Chinach, Indiach, Indonezji, Filipinach, Afganistanie, Pakistanie, i wielu innych państwach wszystkich kontynentów. W Europie tylko Portugalia jest pozbawiona tego problemu. W pozostałych państwach stosunki narodowościowe są różne, od

jawnej wrogości, jak w Hiszpanii, czy byłej Jugosławii do zgodnego współżycia, jak w Austrii czy Szwajcarii”.⁴

Na problemy mniejszości narodowych i religijnych (co szczególnie jest widoczne w Europie) nakłada się szereg problemów związanych z masowym przemieszczaniem się ludności. Stykamy się z falą uchodźców i migracji (legalnej i nielegalnej) o zróżnicowanym podłożu, np.: czystek religijnych i narodowościowych, głodu, suszy, wewnętrznych konfliktów zbrojnych.

Okazuje się, że mniejszości narodowe, etniczne, czy religijne stanowią bazę ekspansji politycznej, kulturowej i gospodarczej. To również zagrożenia dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, np. związane z rozwojem tzw. czarnej strefy zarobkowej, przestępczością zorganizowaną, terroryzmem międzynarodowym. Ponadto stanowią one bombę z opóźnionym zapłonem, gdzie obok zaplecza dywersyjnego, są kartą przetargową w rozmowach między państwami.

Przykładowo, masowe przemieszczanie się ludności z Syrii do Europy (czy też z innych kierunków), stanowi poważne wyzwanie dla bezpieczeństwa wewnętrznego państw członkowskich Unii Europejskiej, a także dla innych regionów. To nie tylko wspomniane zagrożenia, ale zjawisko, które różnicuje państwa członkowskie nie przygotowane na przyjęcie takiej ilości uchodźców. Wśród państw członkowskich brak jednomyślności, co do rozwiązania tego problemu. Brak tej solidarności ma związek m.in. z partykularnymi interesami poszczególnych państw, gdzie rządzący politycy chcą utrzymać się przy władzy realizują obietnice wyborcze ukierunkowane przede wszystkim na swój twardy elektorat. Przyjęcie sztywnych reguł przy braku racjonalnych decyzji może doprowadzić do znacznego zakłócenia bezpieczeństwa wewnętrznego poszczególnych państw członkowskich UE. W następstwie zachodzących procesów związanych m.in. z masowym przemieszczaniem się ludności, czemu towarzyszy rozwój przestępczości (w tym zorganizowanej) i zamachy terrorystyczne, to konieczność podniesienia skuteczności ochrony granic zewnętrznych Unii, a może konieczność zawieszenia traktatu z Schengen.

Pamiętać przy tym należy, że czasy współczesne niosą znaczne przewartościowania w życiu społeczeństw poszczególnych państw, mentalności ludności i wzrostu zagrożeń cywilizacyjnych, co zmieniło zakres postrzegania bezpieczeństwa. „Funkcją bezpieczeństwa jest już nie tylko woła przetrwania, ale także ochrona dobrobytu, swobodnego stylu bycia, swobód i tożsamości narodowej, religijnej, etnicznej itp. Świat się skurczył i bezpieczeństwo pod każdym względem stało się kategorią międzynarodową. Jest ono sumą bezpieczeństwa narodowego wielu państw, a to z kolei – wypadkową bezpieczeństwa jednostek i społeczności lokalnych”⁵.

Znamiennym przykładem była polityka państw po upadku bipolarnego podziału świata i Związku Radzieckiego, której towarzyszyły poważne przewartościowania w mentalności ludzi generalnie, a polityków w szczególności, co należy wyraźnie podkreślić.

---

⁴ J. Gołębiowski, *Bezpieczeństwo narodowe RP*, [w:] *Powszechny system ratownictwa a obronność i bezpieczeństwo państwa*, „Zeszyt Problematyczny Towarzystwo Wiedzy Obronnej” z 1999, nr 1, s. 12.

⁵ *Ibidem*, s. 12–13.

Trzeba jednak zaznaczyć, że te przewartościowania nie zawsze miały racjonalne podłoże i nie zawsze prowadziły do racjonalnych rozwiązań. Wraz z oddalaniem się widma wojny globalnej, niektórzy politycy poszukując popularności, w tym szczególnie parlamentarzyści, zaczęli naciskać na obniżanie budżetów obronnych, co skutkowało redukcją sił zbrojnych we wszystkich państwach. Doprowadziło to w połowie lat dziewięćdziesiątych XX wieku do swoistego pata militarne⁶.

W tych jakościowo nowych warunkach w środowisku bezpieczeństwa międzynarodowego, świat został zdominowany przez jedno państwo – Stany Zjednoczone, które pozwalało sobie m.in. na bezkarne interwencje zbrojne (Irak, Afganistan). Brak międzynarodowej współpracy w sferze utrzymania pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego, skutkuje różnymi konfliktami wewnętrznymi i regionalnymi wywoływanymi przez wszelkiego rodzaju kacyków i przywódców fundamentalistów, nacjonalistów i innych nieodpowiedzialnych ruchów roszczeniowych. W aspekcie narastających zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych o zróżnicowanym podłożu, zmusiło państwa do poszukiwania dróg wyjścia, co wpłynęło na zmianę polityki w sferze bezpieczeństwa m.in. militarne. W wiele państw podjęło decyzję o budowaniu nowoczesnych struktur obronnych, w których przy pomocy odpowiednio dobranych środków kształtuje się pożądane postawy i determinację w zakresie aspektów politycznych, społecznych, gospodarczych, naukowych, wojskowych i innych. Oczywiście działania te są zróżnicowane w poszczególnych państwach, co ma ścisły związek z poziomem rozwoju gospodarczego, dostępu do surowców strategicznych (w tym energetycznych i zasobów słodkiej wody), prowadzonej polityki wewnętrznej i zagranicznej, uczestnictwem w sojuszach polityczno-wojskowych i finansowo-gospodarczych, a także sytuację w państwach bezpośrednio graniczących. Na szczególną uwagę zasługuje jednak postawa rządzących, którzy są w stanie poświęcić wszystko (w tym bezpieczny rozwój społeczeństwa) w imię zrealizowania własnych celów politycznych.

* * *

Przywódcy polityczni, pełniący obowiązki głowy państwa, czy szefa rządu niejednokrotnie i ich zaplecze polityczne podejmują decyzje, które w procesie realizowania funkcji wewnętrznej i zewnętrznej, skutkują utrudnieniem lub utratą warunków do swobodnego bytu i rozwoju. Stanowią one źródło zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa, które mogą powstać w następujących obszarach:

- 1) politycznym, np.: szantaż polityczny, izolacja polityczna, ofensywna walka informacyjna w połączeniu z atakiem i zakłócaniem informacyjnym,
- 2) społecznym, np.: ograniczanie lub zerwanie współpracy kulturalnej, naukowej, technicznej, turystycznej,
- 3) gospodarczym, np.: ograniczenie lub zerwanie wymiany handlowej, pomocy finansowej, blokada gospodarcza, embargo.

W stosunkach międzynarodowych przywódcy państw (uczestnicy kooperacji negatywnej) w procesie prowadzenia agresywnej i ukierunkowanej na konfrontację

---

⁶ Ibidem, s. 9–10.

polityce zagranicznej, mogą podejmować działania skutkujące szerokim spektrum zagrożeń.

Istotne jest to, że przywódcy polityczni sprawujący władzę w swojej codziennej działalności wspierani są przez „instytucje gabinetu politycznego, jako narzędzia doradczo-eksperskie dla władzy wykonawczej. [...] Rząd powinien dążyć do zdobycia, jak najszerszej wiedzy dotyczącej podstaw podejmowanych decyzji politycznych. Stąd doradztwo polityczne stanowi kwestę kluczową dla podejmowania prawidłowych decyzji politycznych.”⁷ W wielu państwach, dochodzi jednak do tego, że sprawujący władzę realizują wyłącznie swój program wyborczy ukierunkowany na tzw. twardy elektorat. Nie liczą się z opozycją parlamentarną i pozaparlamentarną, a także niezadowolaniem tej części społeczeństwa, które nie popiera partii rządzącej. W tej sytuacji rząd jest wspierany przez większość parlamentarną, co oznacza, że nie zajmuje się zrozumieniem i wyeliminowaniem niekorzystnych tendencji, a wszelkie protesty traktuje w kategoriach ataku na sprawujących władzę, którzy wygrali wybory parlamentarne. Tzw. centrum rządu znajduje się pod wpływem przywódcy politycznego, któremu wszyscy są posłuszni.

* * *

„Poczucie zagrożenia, co do zaspokojenia potrzeb egzystencjalnych może się wyrażać w nastrojach, emocjach i opiniach człowieka, grup zawodowych lub środowiskowych grup społecznych. Są one najczulszym wskaźnikiem ich stosunku do władzy (szeroko rozumianej), partii politycznych, kościoła, organizacji społecznych, wydarzeń krajowych i międzynarodowych. Z kolei nastroje (emocje, opinie) są ściśle związane z postawami (jednostek, grup) i w pewnym sensie są ich funkcją. Nastroje nie powstają pod wpływem dowolnych zdarzeń, lecz zdarzeń ważnych dla jednostki lub grupy. Przy czym owa ważność jest zwykle rozumiana i oceniana nie na podstawie ogólnych prawidłowości obiektywnie występujących, lecz subiektywnych odczuć zainteresowanych”⁸.

Kluczowy wpływ na występowanie zjawisk o charakterze destrukcyjnym mają uwarunkowania wewnętrzne. Ich źródła należy upatrywać przede wszystkim w reprezentowanych postawach sprawujących władzę. Posługiwanie się hasłami typu państwo prawa, czy demokracji, bardzo często są przykryciem faktycznych intencji rządzących, które w praktyce naruszają wszelkie normy dotyczące praw człowieka. „Ci przywódcy, którzy o tym najgłośniejszą mówią, zazwyczaj najmniej tego pragną. Nie wiadomo, czy chcą ustanowić pewien rodzaj despotyzmu, czy dążą do tego, by ktoś zrobił za nich to, co sami zrobić powinien”⁹.

Należy podkreślić, że rządzący powinni wystrzegać się w sytuacjach konfliktowych podsycać i wykorzystywać niezadowolony społeczność, ponieważ może to być niebezpieczne dla niego samego, jak i państwa.

Do zjawisk destabilizujących sytuację wewnętrzną zalicza się m.in.: arogancję władzy, ubożenie społeczeństwa, spadek płac realnych, utratę praw nabytych,

⁷ D. Bach-Golecka, *Wprowadzenie*, [w:] *Gabinety polityczne. Narzędzie skutecznego rządzenia*, red. A. Wołek, Kraków–Nowy Sącz 2007, s. 9.

⁸ S. Dworecki, *Od konfliktu...*, s. 30.

⁹ *Ibidem*, s. 31.

brak stabilnych unormowań prawnych i sprawnego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, ograniczanie praw i swobód obywatelskich, wzrastające zadłużenie państwa, korupcję, demagogiczną retorykę polityków i spadek ich wiarygodności, dążenia rewindykacyjne byłych właścicieli, w tym kościoła katolickiego, klerikalizację życia społeczno-politycznego, próby ograniczania tożsamości narodowej i wyznaniowej, uprzedmiotowienie społeczeństwa. Okazuje się, że „czarę goryczy dopełniają pustostowie i koniunkturalna retoryka elit politycznych widoczna w kolejnych kampaniach wyborczych. Łatwiej bowiem zdobyć władzę niż ją sprawować z korzyścią dla całego społeczeństwa. [...] Przyczyn tego stanu rzeczy tkwi w kolizji ideologii i sposobu sprawowania władzy z indywidualnymi ambicjami politycznymi członków elit władzy”¹⁰.

Posłannictwu rządzących bardzo często towarzyszy brak racjonalnych zachowań, co niejednokrotnie przekłada się na nierozważne decyzje, w konsekwencji prowadzące do destrukcji wewnętrznej państwa.

Zagrożenia militarne

Polityka bezpieczeństwa ukierunkowana jest na wzajemne przenikanie się i oddziaływanie polityki zagranicznej i obronnej. Polityka zagraniczna uprawiana przez silnych graczy stosunków międzynarodowych (np. Stany Zjednoczone, Rosję, Chiny, Indie, Niemcy, Francję, Izrael, Japonię), posiada rozbudowane możliwości nacisku dyplomatycznego, politycznego, gospodarczego, wojskowego, kulturowego, naukowo-technicznego, udziałem organizacji terrorystycznych, zorganizowanych grup przestępczych, najemników itd. Ich aktywność i stosowanie takich form nacisku, jak: presja, bojkot, embargo, czy groźba użycia sił zbrojnych, mają na celu zmuszenie stron do podjęcia dialogu dla utrzymania pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego.

Na szczególną uwagę zasługuje polityka wojskowa Korei Północnej, która uruchomiła własny program jądrowy w latach pięćdziesiątych XX wieku. Program ten z uwagi na posiadane środki przenoszenia ma zdecydowany wpływ na sytuację w regionie. Przykładowo zapowiedź nałożenia na KRL – D sankcji za uniemożliwienie Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej kontroli jej instalacji nuklearnych (wg danych z rozpoznania satelitarnego przystosowanych do produkcji broni jądrowej) doprowadziła w okresie marzec–kwiecień 1994 roku do sytuacji grożącej wybuchem regionalnego konfliktu zbrojnego z dalszymi konsekwencjami¹¹. Posiadany kompleks atomowy pozwolił na wejście w posiadanie nie tylko broni jądrowej, ale także balistycznych pocisków raketowych, jako jednego z podstawowych środków przenoszenia tego rodzaju broni o zasięgu operacyjno-taktycznym. Pozwala to przywódcy KRL – D na posiadanie wpływu na politykę bezpieczeństwa w regionie, a także szantaż innych państw. Warto mieć na uwadze to, że niezależnie od groźby użycia broni jądrowej, istnieje uzasadniona obawa, że może ona stać się przedmiotem transakcji handlowych, analogicznie jak pociski raketowe średniego zasięgu (Rodong) sprzedane Syrii, Iranowi czy Libii.

¹⁰ S. Dworecki, *Od konfliktu...*, s. 33.

¹¹ B. S., *Proliferacja broni masowego rażenia – zagrożenia i przeciwdziałanie*, „Wojskowy Przegląd Zagraniczny” z 1994, nr 4, s. 6.

* * *

W tych złożonych i nieprzewidywalnych warunkach „politycy we współpracy z organizacjami międzynarodowymi mogą stosować szeroki wachlarz środków zachęcających i wymuszających jednocześnie. Postępowanie takie powinno jednak prowadzić do rozbudowy wzajemnego zaufania, a nie piętżenia podejrzeń i nieufności. Zaufanie z kolei wpływa na rozwój współpracy w innych dziedzinach i nakręca spiralę dobrobytu przez co wzmacnia zdolności obronne”¹².

Należy jednak podkreślić, że przedstawione zależności są zasadne w przypadku racjonalnych decyzji i działań ukierunkowanych na utrzymanie bezpieczeństwa i pokoju. Jednak codzienne wydarzenia pokazują, że życie jest bardziej skomplikowane niż się zakłada, gdzie chorobliwa chęć dominacji jednostek i urojone postępowanie, w znaczący sposób ograniczają, a nawet uniemożliwiają wykorzystanie rozsądku i dróg negocjacji. Zachodzące procesy i doświadczenia polityków (doradców), powinny zmuszać ich do ciągłej weryfikacji prowadzonej polityki w sferze bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego państwa w poszukiwaniu rozwiązań w zakresie rozwiązywania trudnych sytuacji. Jednak otaczająca nas rzeczywistość jest zaprzeczeniem rozsądku i racjonalnych działań, co jest widoczne w polityce zagranicznej i wewnętrznej wielu państwa. Daje o sobie znać ciągła rywalizacja o dominację bez względu na koszty, które niekiedy trudno jest oszacować, a bardzo często straty są nie do odrobienia. W tej rywalizacji najczęściej pokrzywdzona jest ludność cywilna nie zaangażowana i nie popierająca żadnej ze stron.

* * *

Politycy ze swoimi ambicjami o zróżnicowanym zabarwieniu ideologicznym i politycznym w podejmowanych decyzjach wspierani są przez środowisko wojskowo-biznesowe, co przekłada się na realizację funkcji wewnętrznej i zewnętrznej państwa. Na szczególną uwagę zasługuje polityka w sferze militarnej, gdzie wykrywa się istniejące sprzeczności interesów, dążeń, aspiracji lub też uznawanych wartości jakie występują w wielu obszarach. „Uzewnętrzniają się one w postaci symptomów (typowych objawów). Jeżeli nie zostaną we właściwym czasie podjęte stosowne działania zapobiegające, prowadzące do usunięcia lub złagodzenia rozbieżność stanowisk, to wówczas może wystąpić realne zagrożenie militarne z prawdopodobnymi tego skutkami”¹³.

Podmioty państwowe i/lub pozapaństwowe (każdy w zakresie swojej właściwości), realizują cele strategiczne narzucone przez przywódców i jego otoczenie, co w wielu przypadkach prowadzi do wystąpienia szerokiego spektrum zagrożeń o charakterze militarnym, które prowadzą do:

- 1) destabilizacji wewnętrznej państwa,
- 2) naruszenia suwerenności terytorialnej,
- 3) naruszenia suwerenności polityczno-gospodarczej,
- 4) sytuacji kryzysowej lub konfliktu zbrojnego.

---

¹² J. Gołębiowski, *Bezpieczeństwo narodowe RP...*, s. 10–11.

¹³ S. Dworecki, *Od konfliktu...*, s. 69.

Z punktu widzenia bezpieczeństwa militarnego państwa zagrożenia militarne dzieli się na bezpośrednie i pośrednie, oraz wewnętrzne i zewnętrzne.

Tab. 1. Podział zagrożeń militarnych

Rodzaj zagrożenia	Charakterystyka zagrożenia
bezpośrednie	ma miejsce wówczas, gdy państwo bierze pod uwagę możliwość wykorzystania w stosunku do niego (lub zamierza uciec się do zastosowania w stosunku do innego podmiotu) przemocy militarnej,
pośrednie	występuje wówczas, gdy skutki zastosowania (użycia) przemocy militarnej (zbrojnej) w stosunkach międzynarodowych między określonymi państwami godzą w interesy bezpieczeństwa militarnego innego państwa nie będącego stroną (nie zaangażowanego) w konflikcie, a istnieje prawdopodobieństwo przeniesienia skutków tego zagrożenia na jego terytorium,
wewnętrzne	jego źródłem są podmioty należące do danego państwa i działające z zamiarem (destabilizacji, sparaliżowania) jego konstytucyjnego (prawnego) ładu wewnętrznego. Może on stać się potencjalnym zagrożeniem zewnętrznym dla innego państwa,
zewnętrzne	jego źródłem są podmioty nie należące do danego państwa, a działające z zamiarem ograniczenia lub pozbawienia go suwerenności, ewentualnie naruszenia lub utraty integralności terytorialnej.

Źródło: S. Dworecki, *Od konfliktu do wojny*, Warszawa 1996, s. 70

Przemoc militarna może być stosowana w celu wyegzekwowania swojej racji lub zabezpieczenia własnych interesów, a posiadany potencjał militarny lub tendencje w jego rozbudowie wskazują na to, że jest to możliwe¹⁴.

Do form bezpośrednich zagrożeń militarnych zalicza się m.in.: szantaż militarny, blokadę militarną, prowokację militarną, przewrót wojskowy (pucz), akcję zbrojną, incydenty graniczne, interwencję zbrojną, napaść zbrojną grup nieformalnych, konflikt lokalny na terenie sąsiedniego państwa, ograniczone użycie środków przemocy zbrojnej, zbrojne starcie graniczne, militarny konflikt w strefie nadgranicznej, konflikt między państwami bezpośredniego otoczenia.

Bezpośredni związek z zagrożeniami militarnymi bezpieczeństwa państwa (np. Polski) mają sytuacje konfliktowe, które na pewnym etapie (przy braku racjonalnych zachowań ośrodków władzy – zapobiegania lub przeciwdziałania) mogą przejść w otwarty konflikt zbrojny.

Tab. 2. Zjawiska sprzyjające powstawaniu zagrożeń militarnych

Lp.	Sytuacje konfliktotwórcze
1.	Masowy napływ zbrojnych band rabunkowych i terrorystycznych, bojówek, ugrupowań przestępczo-mafijnych i innych zorganizowanych grup dążących do osiągnięcia celów nacjonalistycznych lub fundamentalistycznych. Działania tych grup mogą doprowadzić do destabilizacji sytuacji wewnętrznej, skłócenia społeczeństwa i uaktywnienia antagonizmów między Polakami a mniejszościami narodowymi lub wyznaniowymi. Nie można wykluczyć, że w razie nasilenia się sytuacji konfliktowej może dojść do ingerencji państw sąsiedniego pod pozorem obrony interesów jego obywateli,

¹⁴ S. Dworecki, *Od konfliktu...*, s. 70.

2.	Masowe powstawanie na terenie kraju zbrojnych nieformalnych grup nacjonalistycznych – zarówno polskich, jak i mniejszości narodowościowo – etnicznych oraz religijnych (wyznaniowych) – usiłujących samowolnie i siłą rozwiązywać swoje problemy wewnętrzne naszego kraju lub na terytorium państwa sąsiedniego,
3.	Terroryzm zbrojny nieformalnych grup organizacji anarchistycznych lub fundamentalisto w religijnych, dążących do wymuszenia na organach władzy oczekiwanych ustępstw na ich korzyść lub nękania i zastraszania społeczeństwa, co może doprowadzić do destabilizacji sytuacji wewnętrznej,
4.	Szantaż zbrojny i stosowanie przemocy przez zorganizowane, formalne lub nieformalne, grupy do wywarcia nacisku na organa władzy w celu wymuszenia ustępstw. Mogą to być działania typu: zamachy bombowe i napady na obiekty wojskowe lub użyteczności publicznej, sabotaż lub dywersja, prowokacyjne starcia graniczne itp.,
5.	Incydent zbrojny, działania wrogich organizacji lub ugrupowań podjęte w celu wywołania bądź utrzymania stanu destabilizacji wewnętrznej lub napięcia militarnego między państwem (np. Polską) i innymi państwem. Mogą to być działania o charakterze prowokacyjnym i terrorystycznym, punktowe lub rozproszone na niewielkim obszarze,
6.	Napaść zbrojna zorganizowanych, nieformalnych grup paraliżujących funkcjonowanie elementów struktury państwa (np. komunikacji lotniczej, kolejowej lub drogowej, sieci łączności, przejść granicznych, placówek dyplomatycznych itp.) w celu wywołania (sprowokowania do) formalnych reakcji obronnych państwa lub uruchomienia jego systemu obronnego,
7.	Prowokacyjne naruszenie obszaru naszego kraju w strefie przygranicznej (lądowej, morskiej i powietrznej) oraz wywoływanie konfliktów granicznych przez zorganizowane jednostki zmilitaryzowane z zamiarem doprowadzenia do uruchomienia elementów systemu obronnego państwa (Polski) lub podjęcia innych działań w celu ich zażegnania.

Źródło: S. Dworecki, *Od konfliktu do wojny*, Warszawa 1996, s. 68

Uczestnikami tradycyjnych wojen są siły zbrojne, będące zhierarchizowaną strukturą wyposażoną w środki destrukcyjnego oddziaływania na przeciwnika, od broni konwencjonalnej, poprzez broń masowego rażenia, broń elektromagnetyczną do tzw. broni nieśmiertelnej. Nadal szczególnie zagrożenie stanowi jednak broń jądrowa, która z uwagi na swoje destrukcyjne skutki stanowi największe zagrożenie dla człowieka i jego środowisko.

Należy zaznaczyć, że „uczestnikami nowych wojen są niewspółmierne, zasadniczo odmienne, nieporównywalne organizacje: organizacje paramilitarne, grupy samoobrony, wojska i armie lokalnych wodzów, gangi kryminalne, jednostki policji (i milicji), grupy najemników, a także zdemoralizowane jednostki (pozostałości) wojsk regularnych. Z punktu widzenia organizacyjnego są one ślinie zdecentralizowane bądź wręcz rozproszone”¹⁵.

* * *

Szczególnie dramatyczny jest konflikt zwany globalną wojną z chrześcijaństwem. Właściwa wojna ma postać wzbierającej fali ucisku w majestacie prawa, społecznych prześladowań i bezpośredniej, fizycznej przemocy, których ofiarą padają przede wszystkim chrześcijanie¹⁶. Przykładowo, „ewangelicka grupa Open Doors, która zajmuje się monitorowaniem prześladowań chrześcijan, ocenia, że około sto

¹⁵ B. Balcerowicz, *Siły zbrojne w stanie pokoju, kryzysu, wojny*, Warszawa 2010, s. 162.

¹⁶ John L. Allen Jr., *Globalna wojna z chrześcijanami*, Kraków 2015, s. 15.

mln wierzących w Chrystusie jest w tej chwili gdzieś na świecie przesłuchiwanym, aresztowanym, torturowanym, a nawet zabijanym ze względu na swoje przekonania religijne. Protestancki badacz Todd Johnson z seminarium Gordon–Cowell, który jest ekspertem w sprawach demografii religijnej, ocenia, że w pierwszej dekadzie XXI wieku ginęło co roku sto tysięcy chrześcijan¹⁷. Wedłu wspomnianej Open Doors w styczniu 2013 roku, największe niebezpieczeństwa czyhały na chrześcijan w następujących krajach: Korea Północna, Afganistan, Arabia Saudyjska, Somalia, Iran, Malediwy, Uzbekistan, Jemen, Irak, Pakistan, Erytrea, Laos, Nigeria, Mauretania, Egipt, Sudan, Bhutan, Turkmenistan, Wietnam, Czeczenia, Chiny, Katar, Algieria, Komory, Azerbejdżan¹⁸.

* * *

Tzw. nowe wojny różnią się od dotychczasowych stosowanymi formami przemocy. „Stosunkowo rzadko występuje tu przemoc wojskowa wobec wojska; rzadko wywiązują się bitwy. Przemoc kierowana jest głównie przeciwko ludności cywilnej. Jeśli w wojnach na początku XX wieku udział strat ludności cywilnej w stratach ogólnych wynosił 10–15%, to pod koniec wieku przekraczał on 80%. We wszystkich wojnach nowych odnotowano też: ludobójstwo – systemowe mordowanie ludności (np. Rwanda), ale również i (na mniejszą skalę) Jugosławia; czystki etniczne, wysiedlanie ludności siłą na dużą skalę (Jugosławia, Kaukaz); pustoszenie terytoriów; ostrzeliwanie, niszczenie infrastruktury; minowanie terenu¹⁹. Nowe wojny występują najczęściej w Afryce, Azji Wschodniej, a także w Ameryce Południowej, są one według specjalistów fenomenem globalnym.

* * *

Istotne jest to, że nowy typ przemocy rodzi się również wśród beneficjentów globalizacji na obszarach, gdzie dominują tendencje integracyjne. Jest to szczególnie widoczne w dużych aglomeracjach. W tych złożonych warunkach szczególną pozycję zajmują podmioty oferujące prywatne usługi związane z bezpieczeństwem. Są międzynarodowe i wielonarodowe korporacje oferujące swoje usługi państwu i tzw. nie – państwu. Nie są to nowi uczestnicy zbrojnych konfliktów wewnętrznych. W jakościowo nowym środowisku bezpieczeństwa międzynarodowego uczestniczą w nieucywilizowanych konfliktach zbrojnych, gdzie ludność cywilna jest najbardziej poszkodowana.

Z usług podmiotów tego rodzaju korzystają państwa, sektor prywatny (najczęściej sfera gospodarcza), dyktatorzy itp. Jest to przejaw prywatyzacji przemocy, na którą monopol utraciły państwa.

Okazuje się, że „w wojnach nowych niż państwa jawią się głównym źródłem zasilania z zewnątrz. Wskazuje się na ogromną rolę, jaką w tym względzie ogywiają (oprócz państw) diaspora, uchodźcy oraz zideologizowane organizacje

---

¹⁷ Ibidem, s. 18.

¹⁸ Ibidem, s. 56.

¹⁹ B. Balcerowicz, *Siły zbrojne w stanie pokoju, kryzysu, wojny*, Warszawa 2010, s. 163–164.

międzynarodowe²⁰. Wymienione powyżej grupy i organizacje motywowane są zazwyczaj bardziej przynależnością etniczną, ideologiami aniżeli kalkulacją polityczną²¹.

* * *

Rozwój nauki, techniki, a przede wszystkim technologii produkcji stopniowo prowadzi do zwiększania możliwości bojowych wojsk nie tylko w sferze dowodzenia, łączności, rozpoznania, czy kierowania nowoczesnym uzbrojeniem, ale także wiąże się z wprowadzaniem nowych rodzajów broni. Zwiększa się przy tym precyzję rażenia, a także siłę destrukcyjnego oddziaływania na obiekty ataku (w tym ludność cywilną). Do takich środków walki zalicza się m.in.:

- 1) broń elektromagnetyczną, o dużej skuteczności, odpornej na zakłócenia i wszechstronnym zastosowaniu,
- 2) broń ultradźwiękową, tzw. nie zabijającą, ale skutecznie obezwładniająca siłę żywą przeciwnika, zniechęca do udziału w walce,
- 3) broń mikrofalowa, wykorzystywaną w walce elektronicznej i do zdalnego sterowania,
- 4) broń radiologiczną, wykorzystywana jest do skażenia: terenu, żywności, wody, ludzi, sprzętu wojskowego i wykorzystywanego przez ludność cywilną. Środkami do przenoszenia substancji promieniotwórczych mogą być głowice rakiet, bomby lotnicze, pociski artyleryjskie,
- 5) broń laserową, wykorzystywana na poziomie taktycznym, a także jako daleko siężna broń kosmiczna,
- 6) broń wiązkowa cząstek elementarnych, precyzyjna i skuteczna; przenikająca głęboko, jonizuje atakowanego materiału, powoduje różnego rodzaju uszkodzenia i zniszczenia, przede wszystkim urządzeń elektronicznych,
- 7) broń plazmowa, o niezwykle dużej gęstości energii. Dzięki zjawiskom elektromagnetycznym strumień plazmy ma zdolność samoogniskowania się; powstaje wówczas strumień o ogromnej sile rażenia, precyzyjnym i skutecznym działaniu,
- 8) broń biologiczną, niebezpieczną dla ludzi i zwierząt. Prowadzone są badania nad bioinhibitorami zatrzymującymi rozwój tkanki ludzkiej, zwierzęcej i roślinnej oraz wyhodowanie drobnoustrojów wywołujących zaprogramowane schorzenia ludzi, zwierząt i roślin,
- 9) broń psychofizyczną, o działaniu psychotropowym i psychomimetycznym, mogącą powodować trudne do wyobrażenia skutki (np. sterowanie psychiką ludzką, oddziaływanie na system nerwowy),
- 10) broń dwufazowa, paliwowo-powietrzna, tlenowa, będące zminiaturyzowaną bronią jądrową²².

---

²⁰ D.L. Byman, *Trends in Outside Support for Insurgent Movements*, RAND, Santa Monica 2001, [za:] B. Balcerowicz, *Siły zbrojne w stanie pokoju, kryzysu, wojny*, Warszawa 2010, s. 163.

²¹ B. Balcerowicz, *Siły zbrojne...*, s. 163.

²² J. Użycki, *Wojna konwencjonalna w Europie?*, Warszawa 1989, s. 89–90.

Niebezpieczeństwo zastosowania wymienionych rodzajów broni wynika z trudności wczesnego ich wykrycia i rozpoznania. Mogą być przenoszone obok tradycyjnych środków także przez platformy znajdujące się w przestrzeni kosmicznej.

Za tym wszystkim stoi człowiek, który prowadzi zakrojone na szeroką skalę badania ukierunkowane na zwiększenie skuteczności zniszczenia życia na ziemi.

Służby specjalne

Środowisko bezpieczeństwa międzynarodowego nie tylko ze względu na możliwości występowania zdarzeń i sytuacji nadzwyczajnych, ale także z uwagi na szereg odrębności (m.in. politycznej, społecznej, kulturowej, religijnej, językowej, ekonomicznej, uwarunkowań historycznych), położenia geopolitycznego, geoekonomicznego, geostrategicznego, charakterystycznych dla regionu geograficznego lub państwa, jak również związanych ze specyfiką warunków lokalnych (m.in. określonego rejonu państwa, miasta) stanowi z reguły otoczenie o zwiększonym potencjale zagrożeń dla osób z zewnątrz, z innego państwa²³.

Warto mieć na uwadze to, że otoczenie zewnętrzne i wewnętrzne państw generuje wiele zagrożeń o charakterze militarnym i pozamilitarnym, które w skrajnych przypadkach mogą prowadzić do sytuacji kryzysowej zagrażającej bezpieczeństwu danego państwa, państw sąsiadujących a nawet regionu. Oznacza to, że sytuacje konfliktogenne, a także inne zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa (regionu) i pokoju, znajdują się w zainteresowaniu państw i podmiotów pozapaństwowych. Na uwadze należy także mieć trwającą rywalizację o strefy wpływu w środowisku bezpieczeństwa międzynarodowego, gdzie zaangażowani gracze (w tym ich państwa satelickie) prowadzą ofensywną walkę informacyjną.

Aktywności w sferze politycznej, ideologicznej, ekonomiczno-gospodarczej, kulturowej i wojskowej towarzyszy wzmożona działalność rozpoznawcza (w tym penetracja wywiadowcza²⁴). Jest ona prowadzona nie tylko przez uczestników kooperacji negatywnej, ale także przez państwa sojusznicze i neutralne.

Uprawnione podmioty polityczne i wojskowe żądają od rozpoznania prowadzenia walki informacyjnej, której celem jest zabezpieczenie ich potrzeb informacyjnych w trakcie prowadzenia:

- 1) ataku informacyjnego,
- 2) zakłócania procesów informacyjnych przeciwnika,
- 3) obrony informacyjnej.

Z uwagi na miejsce w systemie organów władzy na szczególną uwagę zasługują służby specjalne, które „wpisują się w proces przemian, jakie występują w środowisku międzynarodowym. Tym bardziej, że warunki geopolityczne,

---

²³ B. Libera, *Rodzaje zagrożeń w środowisku międzynarodowym*, [w:] *Urzędnik i biznesmen w środowisku międzynarodowym. Wybrane aspekty pragmatyki zawodowej*, red J. Barcz, B. Libera, Kraków 2007, s. 163.

²⁴ Wzmożona penetracja wywiadowcza, to zintensyfikowane, dobrze zorganizowane i skrycie prowadzone na obszarze określonego państwa działania elementów nieprzyjawnego mu podmiotu międzynarodowego (organizacji, państwa) w celu szczegółowego rozpoznania jego systemu obronnego, S. Dworecki, *Od konfliktu do wojny*, Warszawa 1996, s. 72.

geonomiczne i towarzyszące im zagrożenia mają istotny wpływ na działalność służb tego rodzaju²⁵.

„Są tajnymi, cywilnymi i wojskowymi służbami państwowymi uprawnionymi do realizacji zadań związanych ze zewnętrzną i wewnętrzną ochroną państwa. Służby te, w ramach swoich uprawnień – na ich granic, jak również poza nią – stosują tajne środki i metody działania jako podstawowe narzędzia pracy, określanej w języku tych służb jako praca operacyjna. Czynności te są najważniejszym – decydującym o odmienności tych służb od innych służb państwowych – zakresem działalności, oznaczoną najwyższą klauzulą niejawności²⁶.

„Służby specjalne mogą wpływać na przebieg politycznych, gospodarczych, czy militarnych wydarzeń nie tylko poprzez zdobywanie informacji chronionych przez przeciwnika i dostarczanie ich czynnikom rządowym swego państwa. W konkretnych warunkach jeszcze bardziej owocne w skutki może być zatajenie zdobytej wiadomości lub dostarczenie jej rządowym ośrodkom dyspozycyjnym z odpowiednim opóźnieniem. [...] Nowoczesne służby specjalne przewidują także rozwój sytuacji militarnej, politycznej, gospodarczej w świecie (także działalności terrorystycznej, zorganizowanej przestępczości o charakterze transgranicznym – przyp. autora) na świecie w dalszej perspektywie i podejmuje dalekosiężne działania w celu przygotowania warunków korzystnych dla swojego państwa²⁷.

Służby specjalne to także działania psychologiczne, dywersja, sabotaż, morderstwa, przewroty, wspieranie państw totalitarnych, wspieranie działalności terrorystycznej, zorganizowanych grup przestępczych itp.

Służby tego charakteru stanowią największe zagrożenie dla bezpieczeństwa praktycznie każdego państwa. Warto przy tym mieć na uwadze, że wywiady interesują się w czasach postępującej globalizacji i zależności praktycznie wszystkimi sferami działalności państwa przeciwnika. Szczególnie interesują się informacjami chronionymi przed nieuprawnionym dostępem. Oznacza to, że są to informacje o szczególnej wartości, które mają kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego państwa zainteresowania operacyjnego.

Przykładowo, znajomość priorytetów wywiadu Stanów Zjednoczonych i Japonii, daje pewien pogląd na rolę wywiadu:

1) Stany Zjednoczone: w przemówieniu do pracowników CIA prezydent Clinton w następujący sposób uszeregował priorytety służb wywiadowczych:

- wywiad dla wojska podczas operacji,
- polityczny, ekonomiczny i militarny wywiad w krajach wrogich Stanom Zjednoczonym oraz informacje ze wszystkich źródeł o głównych potęgach politycznych i ekonomicznych dysponujących bronią masowej zagłady, które mogą być niechętne Stanom Zjednoczonym,

²⁵ A. Żebrowski, *Wywiad i kontrwywiad XXI wieku*, Lublin 2010, s. 10.

²⁶ B. Libera, *Podstawy wiedzy o służbach specjalnych*, red. J. Barcz, B. Libera, [w:] *Urzędnik i biznesmen w środowisku międzynarodowym...*, s. 175.

²⁷ F. Bielak, *Służby wywiadowcze Republiki Federalnej Niemiec*, Warszawa 1085, s. 16.

- informacje o szczególnych międzynarodowych zagrożeniach, takich, jak handel bronią, terroryzm, handel narkotykami, zorganizowana przestępczość, nielegalny handel i poważne zagrożenia środowiska²⁸,

2) Japonia:

- dostęp do zagranicznych źródeł surowcowych,
- osiągnięcia techniczne i naukowe w USA i w Europie,
- polityczne decyzje podejmowane w USA i w Europie, zwłaszcza mające związek z polityką handlową, materialną i militarną w Azji i w rejonie Pacyfiku,
- wewnętrzne zmiany polityczne i militarne w Związku Radzieckim. Chinach i Korei Północnej²⁹.

Za najważniejsze zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa uznaje się ludzi z jego otoczenia wewnętrznego, a także zewnętrznego. Uczestnikami wojny informacyjnej są ludzie z wewnątrz, posiadający dostęp do zasobów informacyjnych z racji miejsca pracy, i przez ludzi z zewnątrz, którzy albo wykorzystują tych pierwszych, albo przedostają się na teren obiektu zainteresowania operacyjnego. W tego rodzaju operacjach korzysta się z takich środków przekazu, jak dokumenty drukowane, pliki komputerowe, personel, oraz teren i zabudowania zajmowane przez obiekt zainteresowania³⁰. W tych działaniach mają miejsce: zdrady, kontakty handlowe, zapytania, włamania, przeszukania i zagarnięcie, akty terroru, co prowadzi m.in. do oszustw, sprzeniewierzenia, osiągania finansowego zysku i przez to obniżenie integralności zasobów informacyjnych (chronionych) itp.

* * *

Warto mieć świadomość tego, że rozwój globalnej sieci informacyjnej, techniki teleinformatycznej i komunikacyjnej stanowi nowy obszar konfrontacji służb specjalnych. Rozwiązania te pozwalają służbom specjalnym na podejmowanie działań związanych z kształtowaniem, tworzeniem, transmisją, używaniem, gromadzeniem informacji, wpływaniem m.in. na świadomość indywidualną i społeczną, a ponadto na infrastrukturę informacyjną, jak również na kształtowanie aktualnych informacji³¹.

Powyższa działalność może zaszkodzić interesom politycznym, gospodarczym, wojskowym, a także służb specjalnych wykonujących zadania w kraju i poza jego granicami. Niekiedy dochodzi do śmierci osób, których niejawnie (tajne) działania zostały ujawnione przed własną opinią publiczną. Takim przykładem jest ujawnienie zasobów informacyjnych Wojskowych Służb Informacyjnych, czy Agencji Wywiadu w Polsce.

Bez względu na przestrzeń czasową, służby specjalne zawsze będą prowadziły wojnę na niejawnym froncie. Cel podstawowy, to uzyskanie przewagi informacyjnej nad przeciwnikiem i zabezpieczeniu potrzeb informacyjnych uprawnionych

²⁸ Biuro Sekretarza Prasowego, Biały Dom, „Remarks by the President to Staff of the CIA and Intelligence Community”, Central Intelligence Agency, Mc-Lean, VA, July 14, 1995, [za:] Dorothy E. Denning, *Wojna informacyjna i bezpieczeństwo informacji*, Warszawa 2002, s. 71–72.

²⁹ Dorothy E. Denning, *Wojna informacyjna i bezpieczeństwo informacji...*, s. 72.

³⁰ Tamże, s. 149.

³¹ Y. Harrel, *Rosyjska cyberstrategia*, Warszawa 2015, s. .

podmiotów politycznych i wojskowych, a także własnych. Cel strategiczny to stworzenie bezpiecznych warunków państwu i jego strukturom na realizację funkcji wewnętrznej i zewnętrznej. Skala i dynamika zachodzących zmian w środowisku bezpieczeństwa międzynarodowego wymusza na służbach ciągłe monitorowanie miejsc bliższych i dalszych mających wpływ na poziom bezpieczeństwa państwa, a także innowacyjnego podejścia w procesie wykonywania ustawowych zadań.

Terroryzm

Terroryzm na przełomie XX i XXI wieku stał się głównym zagrożeniem dla człowieka i jego środowiska. „Jest to użycie przemocy lub groźba jej użycia z zamiarem zastraszenia lub przymuszenia społeczeństw lub rządów. Stroną wywierającą terror mogą być jednostki lub grupy, które działają często z pobudek ideologicznych lub politycznych”³². Przyjmując, że terroryzm to akt przemocy lub groźba podejmowane celem szantażowania zarówno władzy, jak i opinii publicznej można wskazać wiele jego cech charakterystycznych, i tak:

- 1) gloryfikacja siły jako jedynej metody i najskuteczniejsze metody walki politycznej,
- 2) okrucieństwo i brak skrupułów moralnych w podejmowanych akcjach, co pokazać ma z jednej strony siłę i determinację terrorystów, z drugiej zaś wzmocnić strach przed terrorystami,
- 3) wzbudzenie silnego i powszechnego poczucia zagrożenia poprzez zastraszenie elit politycznych, ale i całego społeczeństwa,
- 4) uzyskanie rozgłosu i zaistnienie w mass mediach, bez masowego audytorium, bowiem terrorysta jest nikim,
- 5) polityczny szantaż i wymuszenie określonych zmian politycznych,
- 6) akt przemocy i zbrodni nie zawsze mają doprowadzić do obalenia władzy i przejęcia sterów rządów, w wielu przypadkach mają jednak na celu przygotowanie sytuacji rewolucyjnej, tj. doprowadzeni do anarchizacji życia publicznego, zastraszenia i zdemoralizowania funkcjonariuszy państwowych, zademonstrowania siły terrorystów, sprowokowania represji i ograniczani swobód obywateli przez państwo celem upowszechnienia nastrojów buntu³³.

Większość ruchów terrorystycznych to małe, tajne grupy, powstające na bazie ideologii przeciwstawiającej się ustanowionemu porządkowi politycznemu lub religijnemu. Ich celem jest obalenie lub skuteczna destabilizacja istniejącego reżimu lub władzy o zasięgu krajowym lub zagranicznym, za pomocą przemocy lub groźby jej użycia³⁴.

Działalności terrorystycznej towarzyszy powszechny lęk, napięcie i niepewność na szeroką skalę. „Zastraszenie, obrażenia fizyczne lub śmierć, tworzenie ogólnego klimatu niepewności wśród ludzi oraz w grupie osób, które są celem ataku, mają często drugorzędne znaczenie z punktu widzenia ostatecznych celów terrorystów. Cele te są zwykle związane z ich ideologią lub dążeniami wywołania zmiany

³² D. E. Denning, *Wojna informacyjna i bezpieczeństwo informacji...*, s. 77.

³³ R. Borkowski, *Terroryzm ponowoczesny*, Toruń 2006, s. 116–117.

³⁴ J. Horgan, *Psychologia terroryzmu*, Warszawa 2008, s. 22.

politycznej.³⁵ Ponadto ataki terrorystyczne są nieprzewidywalne co do czasu, miejsca, użytych środków oraz form i metod. Ma to spektakularny efekt, wpływa na procesy polityczne i sposób jego funkcjonowania.

Karabin, materiał wybuchowy, broń biologiczna i chemiczna są symbolami walki o uwolnienie się od prześladowców w przypadku większości organizacji terrorystycznych na całym świecie.

Warto mieć na uwadze to, że „tych których nazywa się terrorystami, nie są jedynymi dokonującymi aktów terroru. Państwa i rządy są odpowiedzialne za równie, a nawet bardziej naganne akty przemocy dokonywane na skalę nieosiągalną dla typowych organizacji terrorystycznych. Wolimy jednak określać mianem terroryzmu przemoc, która pojawia się oddolnie, niż taką, która jest narzucana odgórnie. Musimy jednak być świadomi, że opinia ta pokazuje jedynie rzeczywisty sposób używania pojęcia. Nie chodzi tu tylko o tzw. wojny konwencjonalne, ale także o ostatnie, wykraczające poza dozwolone prawem granice działania kilku państw, podejmowane w ramach prób zduszenia lokalnych działań terrorystycznych (nieterrotystycznych)”³⁶.

Istnieją trzy rodzaje wykorzystania terroryzmu przez państwowy aparat władzy:

- 1) organa państwowe mogą same organizować akcje terrorystyczne (terroryzm państwowy),
- 2) państwo wspiera aktywnie indywidualne ugrupowania terrorystyczne (państwowo wspierany terroryzm),
- 3) państwo toleruje na swoim terytorium zaplanowanie, przygotowanie i przeprowadzenie akcji terrorystycznych (terroryzm tolerowany przez państwo)³⁷.

* * *

Skala, dynamika i skutki ataków terrorystycznych stanowią wyzwanie dla podmiotów państwowych i pozapaństwowych.

Zamachy terrorystyczne prowadzone są zazwyczaj przy użyciu broni palnej i bomby. Środki te pozostają od wielu lat nieimienne, należy jednak wyraźnie zaznaczyć, że postęp technologiczny stwarza o wiele szersze możliwości, plus cyberprzestrzeń i globalna sieć informacyjna (Internet). Oznacza to, że „Internet, medium niezwykle popularne w nowoczesnych społeczeństwach, jest źródłem licznych materiałów mających potencjalnie wartość taktyczną dla terrorystów. Można w nim znaleźć wiele przydatnych informacji do identyfikacji celów, instrukcje, jak skonstruować bombę.

W ramach walki informacyjnej terroryści stosują dwie podstawowe formy, tj. atak informacyjny ukierunkowany na zbieranie informacji o obiektach wytypowanych do ataku z użyciem broni konwencjonalnej, biologicznej i chemicznej oraz operacje psychologiczne i manipulowanie percepcją. Służy temu m.in. globalna sieć informacyjna jaką jest Internet. Powszechny dostęp do Internetu, technik

³⁵ Tamże, s. 24.

³⁶ Tamże, s. 22.

³⁷ W. Dietl, K. Hirschmann, R. Tophoven, *Terroryzm*, Warszawa 2009, s. 90.

teleinformatycznych, telefonii komórkowej pozwala na realizowanie celu strategicznego jakim jest nawoływanie do dżihadu (świętej wojny) z niewiernymi.

Internet pozwala m.in. na nadawanie komunikatów z jednoczesnym wprowadzaniem w błąd ludności wielu państw; pozyskiwanie zwolenników i środków finansowych; przesyłanie sygnałów alarmowych i materiałów szkoleniowych; kontaktowanie się z władzami państw; koordynowanie prowadzonej działalności.

„Dla terrorystów cyberprzestrzeń ma pewną przewagę nad metodami fizycznymi. Można przeprowadzać ataki zdalnie, są tańsze i nie wymagają bezpośredniego kontaktu z materiałami wybuchowymi ani samobójczymi działaniami. Będą szeroko nagłaśniane w środkach przekazu, gdyż dziennikarze, a także szeroki ogół, są zafascynowani praktycznie wszystkimi rodzajami ataków komputerowych. Terrorysty będą mogli więcej zdziałać za pomocą klawiatury niż bomby”³⁸.

* * *

Terrorysty to nie tylko przywódcy duchowi, to armie bezwzględnych żołnierzy wykonujących rozkazy. Na szczególną uwagę zasługują zamachowcy samobójcy. „Zamachowcy samobójcy są ucieleśnieniem perfidnego terroru, w którym anonimowo podchodzi się do swojego celu. Ich zamiary realizowane są ze śmiertelną precyzją, zdeterminowane zimną kalkulacją”³⁹.

Osoby zajmujące się organizowaniem zamachów samobójczych to ludzie inteligentni. Zamachowcy należą do tzw. piechoty terroru, którzy kierują się motywacjami religijnymi, etniczno-nacjonalistycznymi lub też zwykłą nienawiścią. Wierzą, że umierają dla Allaha i z okrzykiem Bóg jest wielki wysadzają się w powietrze. Zamachy samobójcze mają z perspektywy organizacji terrorystycznych następujące zalety:

- 1) powodują duże straty i wiele ofiar,
- 2) osłabiają morale ludności,
- 3) są gwarancją zainteresowania światowych mediów,
- 4) taktyka ta pozwala terrorystom podjąć decyzję co do miejsca i czasu zamachu, a co za tym idzie wybór optymalnego momentu uderzenia,
- 5) jeśli zamachowiec samobójca wyrusza na akcję, sukces jego misji jest właściwie zagwarantowany. Nawet jeśli ochrona zidentyfikuje go jako zamachowca, sprawca może jeszcze odpalić bombę i spowodować liczne straty,
- 6) nie trzeba opracowywać strategii ucieczki sprawcy z miejsca zamachu. Nie ma takiej potrzeby, gdyż jest to wyprawa bez powrotu,
- 7) ponieważ zamachowiec sam ginie podczas akcji, nie jest możliwe wzięcie go w niewolę i poddanie przesłuchaniu przez służby bezpieczeństwa. Kierownictwo zamachów nie musi się więc obawiać zdrady. Również czekający aktywiści samobójcy mogą czuć się bezpiecznie⁴⁰.

---

³⁸ *Computers at Risk*, National Academy Press, 1991, [za:] Dorothy E. Denning, *Wojna informacyjna i bezpieczeństwo informacji...*, s. 79.

³⁹ W. Dietl, K. Hirschmann, R. Tophoven, *Terroryzm...*, s. 220.

⁴⁰ Tamże, s. 222–223.

„Samobójca zamachowiec nie jest zwykłym samobójcą. Ze względu na swój czyn zostaje wyniesiony w sensie religijnym do statusu męczennika (szahid), który poległ w dżihadzie, walcząc z niewiernymi”⁴¹.

„Aby być człowiekiem bombą konieczna jest gotowość pozbawienia się granic, zniknięcia, stopienia się z otoczeniem. Gest uruchamiający śmiertelną eksplozję jest swoistym dowodem własnej siły. A nawet więcej, jest obietnicą zwielokrotnienia tej siły, stania się osobą sławną, nieśmiertelną, męczennikiem i kimś, kto ma zapewnione miejsce w raju”⁴².

Często przyjmuje się, że zamachowiec samobójca jest osobą przypadkową, nie zrównoważoną psychicznie, szaleńcem, desperatą. Tak nie jest. Są to osoby starszannie rekrutowane i specjalnie przygotowywane do swojej misji. Niejednokrotnie proces przygotowania rozpoczyna się już w dzieciństwie. Potencjalni zamachowcy są szybko dostrzegani, wybierani i celowo indoktrynowani w kierunku fanatyzmu. Motywy są uwarunkowane nie tylko ideologią islamu, ale także względami narodowościowymi.

Zamachowiec samobójca w ostatniej chwili dowiaduje się o celu i miejscu ataku. „Jednocześnie ma miejsce psychiczna i fizyczna izolacja zamachowców, tzn. oddzielenie od rodzi, przyjaciół i przebywanie w pięcioosobowych grupach zamachowców, aby zwalczać ewentualne obawy i zahamowania. Punkt szczytowy indoktrynacji osiągany jest za pomocą coraz bardziej intensywnych, trwających całymi dniami modłów, które wprowadzają zamachowca w stan uniesienia podobnego do transu, który trwa aż do śmierci. Męczennik oczekuje już tylko zbliżającego się raju”⁴³.

* * *

Zamachowiec samobójca to nie tylko mężczyzna, ale i kobieta. „Psychologowie tłumaczą, że kiedy w ludzkie bomby zamieniają się kobiety, czynią to także w imieniu swojej płci. Tego typu akcja mocno oddziałuje szczególnie w zdominowanym przez patriarchat świecie muzułmańskim”⁴⁴.

W świecie islamu, kobiet nie akceptuje się jako uczestniczek akcji terrorystycznych. Są jednak wyjątki, i tak: potencjalne męczennice są przez Hamas akceptowane. Od 2000 roku coraz więcej palestyńskich kobiet wkracza na scenę aktywnej walki z Izraelem. Narodził się nowy typ palestyńskiej kobiety – zamachowiec samobójca. Udział tych kobiet jest dobrowolny, deklarują swoją wolą, aby umrzeć jako męczennica. „Jeśli chodzi o palestyński typ kobiety zamachowca, w zestawieniu z innymi społeczeństwami i ich terrorystkami, można mówić o nowym modelu zamachowca: Palestynki są jedynymi terrorystkami, które idą na misję z własnej woli. Nie są wybierane, trenowane czy przygotowywane psychicznie do swojej akcji. Są dwie przyczyny tego stanu rzeczy:

- po pierwsze, kobiety zasadniczo nie są mile widziane w szeregach męskich paramilitarnych oddziałów terrorystycznych,

⁴¹ Tamże, s. 223.

⁴² W. Schmidbauer, *Der Mensch als Bombe – Eine Psychologie des neuen Terrorismus*, 2003, s. 113.

⁴³ W. Dietl, K. Hirschmann, R. Tophoven, *Terroryzm...*, s. 224–224.

⁴⁴ Tamże, s. 225.

- po drugie, palestyńskie samobójczynie nie potrzebują żadnego przygotowania psychologicznego.

Są one zindoktrynowane propagandą antyizraelską⁴⁵.

Należy podkreślić, że w świecie muzułmańskim kobiety, które podejmują decyzję o zamachu samobójczym stają się analogicznie, jak mężczyźni nieśmiertelne. W przypadku, gdy nie dojdzie do zamachu samobójczego pozostają one tylko kobietą.

Terroryzm jako zjawisko społeczne ulega ciągłej ewolucji, ideą każdej organizacji (bez względu na jej podłoże) jest budowanie permanentnego strachu, który potęgowany jest m.in. przez media. Neutralizacja terroryzmu na płaszczyźnie ideologiczno-politycznej jest praktycznie niemożliwa, natomiast fizyczna neutralizacja wymaga podjęcia drastycznych decyzji przez państwa zaangażowane w walce z tym negatywnym zjawiskiem. Pojawia się jednak kluczowe pytanie, czy istnieje polityczna wola walki z terroryzmem i międzynarodowa solidarność? Odpowiedź jest bardzo trudna, ponieważ istnieje zróżnicowane podejście do istoty tego zjawiska. Ponadto udział w przeciwdziałaniu i zwalczaniu, ma ścisły związek z prowadzoną polityką zagraniczną przez uczestników zaangażowanych w walkę z terroryzmem. Warto mieć na uwadze także i to, że wspieranie terroryzmu pozwala na realizację celów politycznych, gospodarczych, a nawet wojskowych nie tylko w wymiarze międzynarodowym, ale i wewnętrznym. Kolejna kwestia to handel bronią i innymi środkami pola walki, co przyczynia się do rozwoju rodzimego przemysłu zbrojeniowego, ponieważ potrzeba dostępu do tych środków będzie coraz większe.

Działania psychologiczne

Działalności człowieka zawsze towarzyszą działania mające na celu zmianę jego postaw. „Wpływanie na innych ludzi, członków własnej lub innej grupy społecznej, pozwala jednostce ludzkiej (na przestrzeni dziejów), kształtować rzeczywistość, zmieniać środowisko i tworzyć zorganizowane struktury społeczne, co w efekcie doprowadziło do powstania form państwowych. Powstanie tego rodzaju struktur bardzo szybko doprowadziło do konfliktów interesów różnych grup, a później państw, przybierając formę bezpośredniej konfrontacji, czyli walki”⁴⁶.

W kooperacji negatywnej ważna jest umiejętność wpływania na ludzkie zachowania oraz rozumienie zachodzących zmian w jego otoczeniu. Kontakt każdego człowieka z otoczeniem bliższym i dalszym zależy m.in. od postrzegania otaczającej nas rzeczywistości, tzn. co widzimy, słyszymy, czytamy i czego doświadczamy. Ważna jest także interpretacja odbieranych informacji, co przekłada się na podejmowane decyzje i działania.

W miarę rozwoju ludzkiej cywilizacji i pojawiania się towarzyszących temu rozwojowi konfliktów, działania związane z wpływaniem na ludzi i próbami kształtowania ich opinii osiągają coraz wyższy poziom złożoności⁴⁷.

---

⁴⁵ Tamże, s. 226.

⁴⁶ T. Kacała, *Działania psychologiczne w Siłach Zbrojnych RP*, Warszawa 2014, s. 7.

⁴⁷ Tamże, s. 7.

Jest to walka w obszarze informacji, która swoim zakresem obejmuje całe społeczeństwo i przebiega nie tylko między przeciwnikiem zewnętrznym, ale i wewnętrznym. Należy mieć na uwadze nie tylko przeciwnika polityczno-militarnego, ale każdą dziedzinę rywalizacji. Przez pojęcie walki w obszarze informacji nie należy jednak rozumieć użycie tylko niematerialnych środków oddziaływania, ale również fizyczną neutralizację.

Na szczególną uwagę zasługują działania psychologiczne ukierunkowane na zakłócanie odporności psychicznej społeczeństwa i wojsk przeciwnika. Każde działanie tego rodzaju poprzedzone jest zdobywaniem informacji, jej gromadzeniem, szeregowaniem, analizowaniem, wyciąganiem wniosków, kontrolowaniem ich prawdziwości i wykorzystanie w działaniach ofensywnych i defensywnych.

Działania psychologiczne stanowią element działań ofensywnych walki informacyjnej. Są one prowadzone w celu przekazywania wybranych informacji i sugestii obcym przywódcom i społecznościom, aby wpływać na ich emocje, motywacje, rozumienie i zachowanie na korzyść własnych celów⁴⁸. Działania psychologiczne to zespół planowanych przedsięwzięć realizowanych w czasie pokoju, kryzysu i wojny, skierowanych do wrogich, przyjaznych lub neutralnych odbiorców, wpływających na ich zachowanie, z zamiarem osiągnięcia pożądanych, z punktu widzenia prowadzącego, celów politycznych, wojskowych, społecznych⁴⁹.

Celem tej walki jest uzyskanie przewagi nad potencjalnym przeciwnikiem, zapewnienie sobie możliwości jego oślepienia i pozbawienia słuchu, zdemoralizowania, wprowadzanie w błąd, dezorganizowanie lub niszczenie jego infrastruktury informacyjnej, wprowadzanie zamieszania i zdezorganizowanie lub całkowite zerwanie procesów kierowania państwem (dowodzenia wojskami) itp.

„Manipulowanie percepcją odnosi się do tych operacji informacyjnych, które mają oddziaływać na percepcję innych, aby wpłynąć na ich emocje, rozumowanie, decyzje i w ostatecznym wyniku także działania. Manipulowanie percepcją jest ściśle związane z operacjami psychologicznymi, które polegają na wpływaniu na zachowanie ludzi przez oddziaływanie na ich psychikę”⁵⁰. W tych operacjach strona ofensywna posługuje się logiką, pożądaniem, strachem, oraz innymi czynnikami mentalnymi. Jest ono ukierunkowane na jednostki, grupy, państwa.

Operacje ofensywne to docieranie do ludzkich umysłów przez umieszczanie ściśle określonych treści w osobowej przestrzeni informacyjnej i technicznej przestrzeni informacyjnej. Dostęp do tych przestrzeni odbywa się za pośrednictwem środków przekazu, takich jak: telekomunikacja, sieci komputerowe, stacje telewizyjne i radiowe, druk, komunikacją twarzą w twarz. Bardzo często w procesie manipulowania, manipuluje się mediami, co ma miejsce w kooperacji pozytywnej i negatywnej.

Manipulacja, to:

- 1) kłamstwo i zniekształcenia, mistyfikacja, zmyślanie, inżynieria społeczna,
- 2) oszczerstwa, teorie spiskowe, zniesławienie,

⁴⁸ A. Podkowiński, *Siły, środki i możliwości oddziaływania psychologicznego armii amerykańskiej podczas konfliktu zbrojnego*, Warszawa 1998.

⁴⁹ *Operacje psychologiczne DD/3.10.1 (A)*, Warszawa 2010, s. 10.

⁵⁰ Dorothy E. Denning, *Wojna informacyjna...*, s. 115.

- 3) nękanie,
- 4) reklama, oszustwa, wojny spamowe,
- 5) cenzura.

Operacje psychologiczne dotyczą: polityki, władzy, arogancji płynącej z przekonania o słuszności podejmowanych decyzji, kontroli społeczeństwa, dotyczy również przeżycia, wspomnianego strachu, pieniędzy.

Operacje psychologiczne mają ścisły związek z zarządzaniem informacjami na poziomach:

- 1) taktycznym, ukierunkowanym na bieżącą realizację zadań informacyjnych koniecznych do efektywnego zarządzania organizacją,
- 2) strategicznym, ukierunkowanym na wspomaganie zarządzania strategicznego informacją.

Jest to ciąg decyzji określających zachowanie członków organizacji militarnych i pozamilitarnych, które jednak wymagają strategii informacyjnej. Strategia informacyjna stanowi zbiór decyzji dotyczących kształtowania i rozwoju zasobów informacyjnych i ich wykorzystania w trakcie planowania i prowadzenia operacji psychologicznych.

Autorem i obiektem ataku operacji psychologicznych jest zawsze człowiek, który staje się jednocześnie ofiarą jej prowadzenia.

Zakończenie

Decyzje podejmowane przez pojedynczego człowieka, polityków, biznesmenów, dowódców wojskowych – uczestniczących w kooperacji pozytywnej i negatywnej, mogą skutkować zwiększeniem zagrożenia dla bezpieczeństwa lub obniżeniem jego poziomu. Składa się na to wiele czynników tak wewnętrznych, jak i zewnętrznych. Motywy w zależności od okoliczności mogą być zróżnicowane, i tak: władza i sprawowanie kontroli, chęć zdobycia uznania, wyzwanie, przyjaźń, wiedza, przyjemność, przynależność do elitarnej grupy, dreszczyk emocji, ciekawość, zyski, samorealizacja, zemsta itp. Przedsięwzięcia tego charakteru stanowią elementy operacji psychologicznych.

Bibliografia

Opracowania

- Bach-Golecka D., *Wprowadzenie*, [w:] *Gabinety polityczne. Narzędzie skutecznego rządzenia*, red. Wołek A., Kraków–Nowy Sącz 2007.
- Balcerowicz B., *Siłły zbrojne w stanie pokoju, kryzysu, wojny*, Warszawa 2010.
- Bielak F., *Służby wywiadowcze Republiki Federalnej Niemiec*, Warszawa 1985.
- Borkowski R., *Terroryzm ponowoczesny*, Toruń 2006.
- B. S., *Proliferacja broni masowego rażenia – zagrożenia i przeciwdziałanie*, „Wojskowy Przegląd Zagraniczny” z 1994, nr 4.
- Denning Dorothy E., *Wojna informacyjna i bezpieczeństwo informacji*, Warszawa 2002.
- Dietl W., Hirschmann K., Tophoven R., *Terroryzm*, Warszawa 2009.
- Dworecki S., *Od konfliktu do wojny*, Warszawa 1996.

- Grocki, R. *Vademecum zagrożeń*, Warszawa 2003.
- Horgan J. *Psychologia terroryzmu*, Warszawa 2008.
- John L. Allen Jr., *Globalna wojna z chrześcijanami*, Kraków 2015.
- Kacała T., *Działania psychologiczne w Siłach Zbrojnych RP*, Warszawa 2014.
- Operacje psychologiczne DD/3.10.1 (A)*, Warszawa 2010.
- Podkowiński A., *Siły, środki i możliwości oddziaływania psychologicznego armii amerykańskiej podczas konfliktu zbrojnego*, Warszawa 1998.
- Libera B., *Podstawy wiedzy o służbach specjalnych*, red. J. Barcz, B. Libera, [w:] *Urzędnik i biznesmen w środowisku międzynarodowym. Wybrane aspekty pragmatyki zawodowej*, Kraków 2007.
- Schmidbauer W., *Der Mensch als Bombe – Eine Psychologie des neuen Terrorismus*, 2003.
- Użycki J., *Wojna konwencjonalna w Europie?*, Warszawa 1989.
- Żebrowski A., *Wywiad i kontrwywiad XXI wieku*, Lublin 2010.

Artykuły w czasopismach

- Gołębiowski J., *Bezpieczeństwo narodowe RP*, [w:] *Powszechny system ratownictwa a obronność i bezpieczeństwo państwa*, „Zeszyt Problemy Towarzystwo Wiedzy Obronnej” z 1999, nr 1.

Human as a threat for state security (selected issues)

Abstract

Internal and external human environment is vulnerable to threats of various characters. Besides natural threats, the threats caused by humans are worth considering. Among different threats, the most severe are these triggered by human deliberate activity. Sometimes this activity involves breaking the national and international law. It might cause the decrease of defense capabilities of the state. Different results refer to security and public order.

Słowa kluczowe: człowiek, zagrożenia

Keywords: human, threats

Andrzej Żebrowski

dr hab. inż., prof. nadzw. w Katedrze Bezpieczeństwa Wewnętrznego w Instytucie Politologii Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie.